

Scholing versterkt arbeidsmarktpositie van moeilijk te bemiddelen UWV-cliënten

Onderzoek naar gebruik scholingsprotocol

Ongeveer één op de zeven cliënten van het UWV die in aanmerking komen voor een reïntegratietraject krijgt scholing als onderdeel van het traject of als los instrument. De groep waarvoor scholing noodzakelijk is, wordt op basis van het scholingsprotocol afgebakend. De kans dat deze mensen zonder scholing, dus op eigen kracht of met een regulier reïntegratietraject aan werk komen, acht het UWV zeer klein.

In opdracht van het UWV heeft Regioplan Beleidsonderzoek in het najaar van 2007 onderzoek gedaan naar het gebruik van het scholingsprotocol en het effect van scholing op het vinden van een baan. Regioplan concludeert dat, mede door de zorgvuldige selectie van cliënten door reïntegratiecoaches en arbeidsdeskundigen, scholing ertoe bijdraagt dat de achterstand van een moeilijk te bemiddelen groep wordt weggewerkt. Ook blijkt scholing op langere termijn haar vruchten af te werpen.

Het UWV startte in 2006 met de uitvoering van het scholingsprotocol, dat voorschrijft dat scholing alleen dan voor werklozen en arbeidsgehandicapten ingezet mag worden wanneer scholing een noodzakelijke voorwaarde is om werk te vinden. De reïntegratiecoach of arbeidsdeskundige dient te beoordelen of de cliënt over voldoende capaciteiten beschikt om de gewenste opleiding met goed gevolg af te ronden. Ten slotte moet de vraag vanuit de arbeidsmarkt goed aansluiten bij hetgeen de cliënt, als gevolg van de scholing, extra te bieden heeft. In dit artikel beschrijven we hoe het scholingsprotocol in de praktijk uitpakt en wat de effecten van scholing zijn.

Voor de uitvoering van het onderzoek heeft Regioplan onder meer gebruik gemaakt van een telefonische enquête onder scholingscliënten. Hen is gevraagd of ze later opnieuw benaderd mochten worden. Een groot percentage heeft hier positief op gereageerd. Ongeveer zeven maanden nadat scholingscliënten voor de eerste keer bevraagd waren, heeft Regioplan opnieuw een groot deel (82 procent) van de eerder bevraagde scholingscliënten benaderd met een korte vragenlijst.

Arbeidsgehandicapten en werklozen

Uit het onderzoek komt duidelijk naar voren dat reïntegratiecoaches en arbeidsdeskundigen voor scholing een zorgvuldige afweging maken bij de selectie van cliënten. Zij volgen in grote lijnen het scholingsprotocol en ook wanneer zij hiervan afwijken, kunnen ze goed beargumenteren waarom ze dat doen. De motivatie van de cliënt en de situatie op de arbeidsmarkt geven meestal de doorslag bij het bepalen of scholing wordt ingezet.

Het juiste gebruik van het scholingsprotocol leidt ertoe dat relatief moeilijk te plaatsen cliënten (ouderen en arbeidsgehandicapten) een grotere kans op scholing hebben dan de gemakkelijker te plaatsen cliënten (hoogopgeleiden, WW'ers, mensen met recente werkervaring en jongeren). Zeker voor arbeidsgehandicapten geldt dat scholing relatief vaak als noodzakelijk wordt gezien. Arbeidsdeskundigen geven hiervoor drie redenen. In de eerste plaats kunnen arbeidsgehandicapten vaak niet in hun oude beroep terugkeren vanwege beperkingen die zij voorheen niet hadden. Een tweede reden is dat werkgevers tot op heden weinig bereid zijn om te investeren in mensen met een beperking, waardoor naar mogelijkheden moet worden gezocht om arbeidsgehandicapten aantrekkelijker te maken voor werkgevers. Ten slotte wordt scholing ook dikwijls ingezet, omdat er voor arbeidsgehandicapten weinig alternatieve trajecten voorhanden zijn.

Regioplan concludeert dat een grotere rol van de werkgever in het scholings- en reïntegratieproces gewenst is. Juist omdat scholing direct het laatste obstakel naar werk weg moet nemen. De aansluiting tussen scholingstraject en werk kan worden geoptimaliseerd, door contacten met werkgevers te ver-

beteren. Scholingscliënten vinden even vaak werk als cliënten die een reïntegratietraject zonder scholing volgen. Het percentage scholingscliënten dat de opleiding met een diploma afrondt, is erg hoog, namelijk 86 procent. Van deze groep vindt ruim de helft (52 procent) een baan, meestal direct aansluitend op het scholingstraject, maar soms ook een paar maanden later. Het percentage werkenden onder scholingscliënten is hiermee even hoog als het percentage werkenden onder cliënten die een reïntegratietraject zonder scholing volgen. Op het eerste gezicht geen verbluffend resultaat. Echter, aangenomen dat scholing een essentiële voorwaarde was voor deze groep bij het vinden van werk, en het hier dus gaat om een groep cliënten met een structureel zwakke arbeidsmarktpositie, komt het resultaat in een ander daglicht te staan. Blijkbaar slaagt scholing erin de achterstand die deze groep heeft ten opzichte van niet-scholingscliënten weg te nemen.

Twee kanttekeningen zijn hier op zijn plaats. In de eerste plaats hebben we de relatie tussen scholing en het vinden van werk bepaald op basis van formeel afgesloten trajecten. Van een aantal trajecten (zowel met als zonder scholing) is het niet bekend op welke datum deze zijn afgesloten. Het is onduidelijk of deze trajecten structureel verschillen van de trajecten die wel formeel zijn afgesloten. Deze verschillen kunnen gevolgen hebben voor het percentage werkenden na een traject. In de tweede plaats is niet met zekerheid vast te stellen of scholingscliënten ook zonder scholing aan het werk waren gekomen. Aangezien de selectiviteit van het scholingsbestand inherent is aan het feit dat het scholingsinstrument voor een selectieve groep bedoeld is, is het netto-effect van scholing niet vast te stellen.

Aansluiting	Percentage werkenden (n=235)	Percentage niet-meer-werkenden (n=38)
Zeer goed	31,9	15,8
Goed	34,5	26,3
Neutraal	16,6	31,6
Slecht	6,8	7,9
Zeer slecht	10,2	18,4
Totaal	100,0	100,0

Tabel 1 Mening over de inhoudelijke aansluiting van de functie op het gevolgde scholingstraject.

Antwoord	Percentage werkenden (n=235)	Percentage niet-meer-werkenden (n=38)
Ja	37,4	47,4
Nee	40,4	23,7
Weet niet	16,2	18,4
Niet van toepassing	6,0	10,5
Totaal	100,0	100,0

Tabel 2 Denkt u zonder de gevolgde scholing de betreffende baan ook te hebben gevonden?

Arbeidsgehandicapten meeste baat

Relatief gemakkelijk te plaatsen cliënten vinden doorgaans sneller werk na het succesvol afronden van een reïntegratietraject dan degenen die moeilijker te plaatsen zijn. Het onderzoek geeft aan dat dit voor scholingscliënten niet anders is dan voor niet-scholingscliënten. Toch blijkt dat de moeilijker te plaatsen cliënten meer baat hebben bij scholing dan de 'gemakkelijke' cliënten. Zo blijkt dat arbeidsgehandicapten vaker werk vinden wanneer ze scholing hebben gevolgd dan wanneer ze geen scholing hebben gevolgd. Voor de WW-cliënten met een IRO-traject en ook voor mannelijke uitkeringsgerechtigden geldt juist dat scholing niet zorgt voor een hoger percentage werkenden. We concluderen dat relatief moeilijke cliënten niet alleen vaker scholing krijgen dan relatief makkelijke cliënten, maar dat zij hier ook meer baat bij hebben. De keuze voor scholing is in dat geval een terechte.

Scholing op langere termijn

De enquête die Regioplan zeven maanden na de eerste bevraging onder scholingscliënten heeft uitgezet, wijst uit

dat het effect van scholing binnen reïntegratietrajecten waarschijnlijk niet van kortstondige aard is. Van alle personen die in het eerste onderzoek aangaven werk te hebben, heeft 88 procent dit na zeven maanden nog steeds. Bovendien heeft een redelijk deel van de groep die eerst geen werk had nu wel werk (ongeveer 35 procent). De tevredenheid onder scholingscliënten over de inzet van scholing is hoog. Aan alle cliënten die sinds het beëindigen van het scholingstraject aan het werk zijn (geweest), is gevraagd naar hun mening over de inhoudelijke aansluiting van de gevonden functie op de gevolgde scholing (zie tabel 1). Ruim 65 procent van de personen die na zeven maanden (nog steeds) werken, vindt de aansluiting goed of zeer goed. Van de personen die wel gewerkt hebben sinds het beëindigen van het traject, maar de gevonden baan na zeven maanden niet meer hebben, vindt ruim 40 procent de aansluiting goed of zeer goed.

Uit de enquête blijkt verder dat scholingscliënten die werken het succes van de gevonden baan vaker toeschrijven aan het gevolgde scholingstraject dan scholingscliënten die niet meer werken

(zie tabel 2). Blijkbaar schrijven cliënten het aanvankelijke succes eerder aan zichzelf toe en niet aan het instrument wanneer het succes van korte duur blijkt te zijn.

Hoewel een groot deel van de cliënten dat na afloop van scholing een baan heeft gevonden van mening is dat scholing hier een noodzakelijke voorwaarde voor is geweest, is het zinvol de werkgever te vragen of deze de cliënt ook zonder scholing had aangenomen. Pas wanneer we zeker weten dat dit niet het geval is, kunnen we concluderen dat scholing een noodzakelijke voorwaarde voor het vinden van werk is geweest. Regioplan heeft het UWV dan ook geadviseerd om in vervolgonderzoek de kant van de werkgever uitgebreider te belichten.

Suzanne Slotboom en Roeland van Geuns zijn respectievelijk als senior onderzoeker en clusterdirecteur werkzaam bij Regioplan Beleidsonderzoek te Amsterdam. Dit artikel is gebaseerd op een onderzoek dat Regioplan heeft uitgevoerd in opdracht van het UWV.